

GLAS NARODA

List slovenških delavcev v Ameriki.

Reentered as Second Class Matter September 25th 1940 at the Post Office at New York, N. Y., under Act of Congress of March 3d, 1879.

No. 122 — Štev. 122 — VOLUME LIII. — LETNIK LIII. NEW YORK, FRIDAY, JUNE 22, 1945 — PETEK, 22. JUNIJA, 1945

Telephone: CHelsea 3-1242

KONEC BOJEV NA OKINAWI

Bitka na Okinawi je uradno končana. — V posebnem poročilu je admiral Chester W. Nimitz sinoči ob desetih naznanih koneč organiziranega odpora, v drugem poročilu danes zjutraj pa omenja čiščenje.

Današnje poročilo tudi pove, kako visoka cena je za otok, za katerega smo se bojevali 82 dni. Naše izgube znašajo 45,029 mož (2,573 marinov in 4417 vojakov je izgnano življene), kar je precej manj, kot pa so poveljni pričakovali, kajti bili so mnenja, da bodo armada, mornarica in marinici imeli mrtvih, pogrešanih in ranjenih najmanj 50 tisoč, predno bo zavzet močno utrjeni otok, ki je od Japonske oddaljen 400 milij.

Na Okinawi so se bili najbolj krvavi boji v vojni na Pacifiku in so tudi izgube največje.

Japoneci pa so imeli na Okinawi ubitih 90,000, vjetih pa 4000. Samo včeraj se je podalo 1700 Japonec.

General Douglas MacArthur je za novega poveljnika znamenite desete armade imenoval generala Josepha W. Stillwell.

NEMŠKI GENERALNI ŠTAB BO ZAPRT IZVEN NEMČIJE

Feldmaršal sir Bernard L. Montgomery je včeraj naznani, da namerava zavezniki iztrebiti nemški generalni štab na ta način, da jih bodo imeli zaprte v taboriščih izven Nemčije, SS-čete pa bodo imeli zaprte v taboriščih v severni Nemčiji prihodnjih dajset let.

Koliko časa bodo generalni štabi zaprati, Montgomery ni povedal, toda nobenega dvoma ni, da so se zavezniki za trdno odločili, da mora biti enkrat konec vojn in osvajanja.

Nemški generalni štab je ostal nedotaknjen po prvi svetovni vojni in je skoraj takoj pričel izdelovati načrt za novo vojno, ki je bila ravnočasna.

Častniki bodo razdeljeni v tri majhne skupine in bodo zaprati v posameznih taboriščih ob angleških prometnih črtah do Rókavskega zaliva in obali Severnega morja, toda izven Nemčije.

Montgomery je povedal, da je bila tudi nemška armada razdeljena v tri skupine za razpust. V prvi skupini so stari častniki, katerih so se zavezniki nekaj časa postopljivali in so po prvem razočaranju očistili misel na tretjo vojno.

V drugi skupini so mladi, fanatični častniki in se bodo poslužili vseki priložnosti, da bi skovali novo vojno. V tretji skupini so navadni vojaki, ki samo žele, da bi bili odpuščeni in bi si poiskali delo.

Kot je povedal feldmaršal Montgomery, da je v angleških rokah še vedno nad 2,000,000 nemških vojnih ujetnikov, četudi jih je vsak dan 12,000 odpuščenih. SS-čete in generalni štabi pa so zaprati in dobro zastraženi.

Demonstracije v severni Italiji

V Milenu je pred uradom zaveznike vojaške vlade demonstrirala velika množica in zahtevala krov in delo. V Ferrari in Modeni pa so demonstrantje vdrli v ječe in so ubili 35 fašistov, 28 pa jih je bilo ranjenih.

Iz Jugoslavije

Nadaljni povratek Jugoslovjanov iz nemških koncentracijskih taborišč

Iz Belgrada je dospelo dne ških divjakov, ozir. v "nemški 16. t. m. poročilo, da je imenovanega dne prišlo v domovino več političnih izgnancev, kateri so bili v koncentracijskem taborišču Manthausen v Nemčiji.

Zgoraj omenjeni politični izgnanci so rodom Srbi in Hrvati. Seboj so prinesli dokumente, kateri navajajo vse podrobnosti grozodejstev, katera so se dogajala v taborišču v Manthausenu.

Dobava potrebščin za Jugoslavijo

Iz Zagreba se javlja z dne 15. junija, da je pomanjkanje omenjenega železničnega prometa, voziti na trukih, toda občutno in veliko, da je položaj dokaj resen. Oblasti store vse, kar je mogoče, da pride potrebna hrana čim preje iz Kupljaka dalje do Vrbovske in

Ogulina. Jevtine morajo raditi v Gorškem Kotaru tako občutno in veliko, da je položaj dokaj resen. Oblasti store vse, kar je mogoče, da pride potrebna hrana čim preje iz dalmatinških pristanišč v Gorski Kotar. Železnica proge Zagreb—Sušak, ki vodi v Gorski Kotar, je v dokaj slabem stanju, in promet se vrši od Kupljaka dalje do Vrbovske in

Protest proti počasni sodbi laških zločincev

Jugoslovanski zastopnik v komisiji Združenih narodov za vojne zločince v Londonu dr. Radomir Živković je v imenu svoje vlade protestiral proti temu, kako počasi zapirajo italijanske vojne zločince v primeri z nemškimi zločinci.

Jugoslovanska vlada je tudi prosila ameriške in angleške vojaške poveljnike, da ji izročijo povelnika četnikov generala

Dražo Mihajlovića, ki je bil ujet, ali pa se je sam predal v severni Italiji. Velika brezbrinost, ki se je pokazala pri begu generala Mario Roatta, ko je stal pred italijanskim sodiščem, je vznemirila jugoslovansko javnost.

(General Raotta je bil šef italijanskega generalnega štaba pod Mussolinijem in Jugoslavija ga je označila kot vojnega zločinka. — Op. uredn.)

Jugoslovanska vlada bo tudi zahtevala izročitev kneza Pavla in bivšega ministarskega predsednika Milana Stojadinovića, da jih sudi zaradi sodelovanja s Sovjetskim zvezdom. Knez Pavle je najbrže v angleški provinci Keniji v Afriki in tudi Stojadinović je v angleških rokah.

Komisija za vojne zločince je izdala prvo izročilno listino Jugoslaviji proti Giuseppe Bastianiniju, bivšemu italijanskemu poslaniku v Londonu leta 1940 in govorju Dalmacije od 1941 do 1943. Bastianini, ki sedaj živi v Švici, je ukazal, da so takoj vstrelieni ne samo partizani in vojaki, ko so vjeti, temveč tudi njihove družine in družine vsakega, ki je na sumu, da je v zvezi z jugoslovansko idejo.

Gleda pomanjkanja mesa je predsednik rekel, da se bo polozaj izboljšal, kakor hitro preuzeće svoje posle novi tajnik za poljedelstvo in živilski administrator Clinton P. Ander-

ŠPANSKA NE MORE V LIGO

Združeni narodi so zavrgli špansko generala Franca. — Na svoji konferenci v San Franciscu so zastopniki držav soglasno glasovali, da nobena država, ki je bila rojena z osiško vojaško pomočjo, ne more postati članica nove lige.

Tozadnevi predlog je stavil mehiški delegat in ameriški delegat ga podpiral in predlog je bil soglasno sprejet.

To bi moralno pomeniti konec Francov vladne na Španskem. Združene države, Anglija in nekatere druge države še vedno vzdržujejo zveze s fašistično vladno, ki sta jo postavila na krmilo Hitler in Mussolini. Toda soglasni sklep v San Franciscu se more sprejeti samo za svarilo, da bi bila obnovljena monarhija in bi postal kralj princ Juan, sin pokojnega kralja Alfonza. Posredovanje in vmešavanje tujih držav v španski državljanški vojni je vedno posredovalo, da bi bila postavljena takšna vladna, ki bi bila nujno po volji. Moskva bi rada videla, da bi bila vpeljana komunistična vladna, angleški tožiljno, da bi bila obnovljena monarhija in bi postal kralj princ Juan, sin pokojnega kralja Alfonza. Posredovanje in vmešavanje tujih držav v Španijo.

Tolesile naj bi z ozirom na Spansko postopale skupno. Naj bi diplomatsko in gospodarsko podpirale samo začasno vladno, ki bi predstavljala vse nefastične stranke do novih volitev. Pri volitvah pa naj bi vmešavanje tujih držav preneboti vodilo v tretjo svetovno vojno.

Videli so vsebino brzjavke, ki jo je propagandni minister dr. Paul Joseph Goebbels poslal velikemu admiralu Karlu Doenitzu v Hitlerjevi lastni tajni pisavi 1. maja, ki pravi, da je Hitler umrl ob 3.30 po polne in da je bila njegova poslednja želja, da postane Doenitz načelnik države, Goebbelsov ministerški predsednik, dr. Arthur Seyss-Inquart pa vnuji nujno ministr.

Verjamejo tudi nekemu nemškemu policistu, ki je povedal, da je videl goreti trupli Hitlerje in Eva Braun poleg njihovega bunkerja v Berlinu. Častniki generalnega štaba so izvedeli od dr. Karla Brandta, ki je zdravnik in je bil minister za zdravje, da je Hitler zadnje leto svojega življenga zelo bolan. Njegovo zdravje je pričelo naglo propadati v začetku leta 1944.

Dr. Brandt je rekel, da je Hitler njegov telesni zdravnik dajal pile strihnina, da je obdržal svojo moč in da je bila njegova prebava tako slaba, da mu je vedno moral dajati vbrizgavanja. Zadnje mesec je bil Hitler zelo bolan, hodil je vpognjeno in roke so mu tresle.

PAYROLL SAVINGS POSTER

BUY NOW FOR THE BIGGER 7TH WAR LOAN

Through Payroll Savings

"Glas Naroda"

(VOICE OF THE PEOPLE)

Owned and Published by Slovenske Publishing Company, (A Corporation) Frank Saksner, President; Ignac Hude, Treasurer; Joseph Lupsha, Sec. Place of business of the corporation and addresses of above officers: 216 WEST 18th STREET, NEW YORK 11, N. Y.

52nd YEAR ::

"Glas Naroda" is issued every day except Saturdays, Sundays and Holidays.

Subscription Yearly \$7. Advertisement on Agreement.

ZA CELO LETO VELJA LIST ZA ZDROUZENE DRŽAVE IN KANADO: \$7. — ZA POL LETA — \$3.50; ZA ČETRT LETA — \$2. —

"Glas Naroda" izhaja vsaki dan izvenemki soboto, nedelj in praznikov.

"GLAS NARODA," 216 WEST 18th STREET, NEW YORK 11, N. Y.
Telephone: CHelsea 8-1242

Stare neumnosti

Stara francoska "cesarica" Evgenija, ki je živila v milenijem stoletju in sicer tako dolgo, da so leta njenega življenja segala tudi v dvajseto stoletje, je imela nečaka, katere mu so tedaj dali ime "vojvoda" od Albe. S tem nečakom pa ni bila zadovoljna, — ker ni bil dovolj "španski". Za njeno besedo "španski" pomenjala seveda le španske kraljeveče ali rojaliste, in ako bi še danes živila, bila bi prav vesela, kajti imenovan "vojvoda" je postal vsestransko — "španski". Ta "vojvoda" je bil prej španski poslanik v Londonu, toda podal je ostavko. Kljub temu pa še vedno živi v Londonu, kjer žive tudi ostali ubegli evropski kraljevaši, in tam, v Londonu, deluje sedaj za vzpostavitev — španske monarhije. Španski "monarhični" položaj je torej v tem pogledu sličen jugoslovanskemu, belgijskemu in tudi grškemu položaju. Imenovan španski "vojvoda" je nedavno obiskal svojega francoskega tovariska, kateremu se pravi "grof" od Pariza, ki ima baje dedno pravico postati "cesar" ali pa vsaj "kralj" Francije. Kraljevaši nazadnjaške Evrope so toraj postali dokaj zaposleni. In tudi sin zadnjega španskega kralja, Alfonza, kateremu se pravi "Don Juan" in tudi Don Juan št. 3", bi rad pričel "kraljevati", oziroma krasti po srednjeveškem evropskem načinu.

Ako imenovani Alba na kraljeve sorte človek, bi vse kako moral biti, kajti on je kar — osemkratni "vojvoda", enajstkratni "marki", sedemnajstkratni "grof" in štirinajstkratni "grand". Toda, da se ne pozabi, ko je Španska postala republika pred sedanjim vojno, je vse zgoraj imenovane priimek izgubil in sicer tekom prve polovice minute potem, ko je špansko ljudstvo ustanovilo ljudsko vlado. — Toda, ko je znani fašist, Franco postal vladar Španske, dobil je vse svoje priimek nazaj in poleg tega tudi vse palače in vrhu tega tudi 80,000 akrov najboljših zemeljic, kar jih je na Španskem.

Njegova kri je toraj popolnoma "modre boje". Vrhnu tega se tudi trdi, da je potomec Cristobal Colona ("Kolumbusa"), toda to je postal le potom neke pomote, kateri pravimo "mesalianca", ki se je pripetila med Colonom in eno njegovih pra-pra-prababice. On je tudi angleški "vojvoda" pokrajine Berwick, dočim je bil prvi "vojvoda" Berwickski pravi sin angleškega kralja James II. Potem sledi njegova stara teta, zgoraj imenovana cesarica Evgenija. Njena sestra se je poročila z starim očetom "vojvode" od Albe, kar je cesarico Evgenijo tako vjezilo, da je skušala izvršiti samomor, ker se je omenjeni stari oče oženil raje z njenjo sestro, kakor pa z njo. Potem se je potolažila na ta način, da se je poročila z Napoleonom No. 3 in je takoj končno vendarne prisla na "prestol", katerega so kasneje, ko je Francija postala zoper republika, prodali nekemu čističu čevljev v pariškem mestnem delu Montmartre.

"Vojvoda" od Albe je živel mnogo let v Angliji, kjer so ga tudi vzgojili, in tako je bil vedno prav dober priatelj Anglike. Rodil se je leta 1879 in dolgo vrsto let je živel brezdelno življenje evropskih parazitov. Njegova stara teta, Evgenija, je želela, da bi se oženil, in baš, ko mu je bilo 40 let, je umrla leta 1920, kar je dokaj ugajalo njemu. Njegova nevesta je bila hči nekega vojvoda. Umrla je leta 1934, in ker se je z njo končno oženil, je podedoval po nji tudi vse njene priimek, tako, da jih je končno nabral kar — devetdeset. Njegova hči je stara sedaj 19 let in je že na prodaj v krogih evropskih "plemenitih" parazitov.

Imenovani "vojvoda" je tudi spisal nekoliko knjig, v katerih se bavi večinoma s zgodovino svoje rodbine, oziroma z svojimi predniki. Leta 1930 je bil španski minister vzgoje in tudi minister inostranih del. On je vedno nasprotoval pomoči, ki je prihajala na Špansko iz dežel osišča, in se je javno pritoževal, ko so v Angliji našli med oranžami, ki so jih poslali iz Španske v Anglijo, nekoliko fašističnih bomb.

Morda bode postal vendarle z pomočjo Anglike — kralj Španske, kajti kakor znano, Anglija želi imeti vedno dobro zalogovo "kraljev" in "kralječkov" v svrhu svojih trgovinskih poslov na Španskem, v Belgiji, na Grškem in menda tudi v Jugoslaviji.

NOVA IZDAJA *

Hammondov

Svetovni

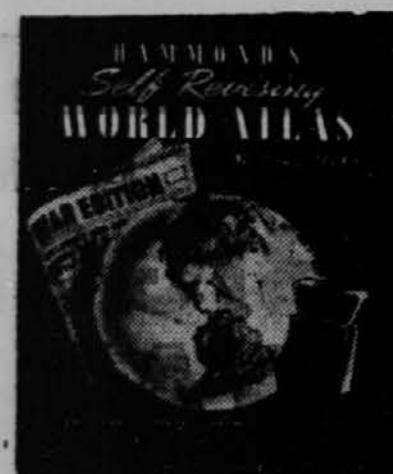
Atlas

V njem najdete zemljevidec sveta, ki so tako potrebni, da morate slediti današnjim poročilom.

Zemljevidi so v barvah.

Cena 50 centov.

Naročite pri: "GLAS NARODA", 216 West 18th Street, New York 11, N. Y.

Razmerje med Washingtonom in Moskvo

... NAPISAL ZA ONA — DONALD BELL ...

Izboljšanje odnosov med Moskvo in Washingtonom je bilo naše razmerje do Rusije vsak dan slabše. Čim pa je predsednik Truman posegl vmes, je imel takoj naravnost čudovite uspehe. To mi bilo prvič, da je Moskva tako povoljno reagirala na glasove iz Washingtona.

Tudi napovedano srečanje treh velikih prvakov v bližini Berlina je odziv Rusije na predlog Washingtona. Znano je, da je Churchill večkrat predložil, da bi se veliki trije zopet sestali — celo v govorih v angleški spodnji hiši je priporočil tako srečanje. Toda Stalin je bil očvidno mnenja, da čas še ni bil zrel za to in je spremenil svoje naziranje še, ko je prispel v Kremljn posebnim odpodlanec predsednika Trumana.

Ali naj verjamemo, da je znal predsednikov poslanec tako prepričevalno govoriti, ali je to nekaj doslednega in namernega v ruski politiki?

Brez dvoma, izbor poslancev v London in v Moskvo je bil spremen. Hopkins je velik priatelj Churchilla, tako da britanska vlada ni mogla sumiti, da bi utegnil pripravljati teden za skupni nastop Zedinjenih držav in Rusije proti Angliji. Davies pa je bil vedno navdušen zagovornik rusko-ameriškega sodelovanja, tako da tudi Stalin ni mogel imeti nobenega strahu.

Kljub temu pa je jasno, da osebnosti obeh poslancev nista mogli privesti do toliko spremembe. Očvidno je, da si Rusija prizadeva z vsemi svojimi silami, da bi doseglja večjemu medsebojnemu razumevanju, prav posebno z Zedinjenimi državami. V tem svetu treh velesil Rusija noči biti v nevarnosti, da ostane osamljena napram anglo-ameriški skupini, kateri bi podpirala skoraj vključevanje v tem zakonu tudi res polno izvajanje! Dalje, ali bo odpuščen veteran v stanu izvedeti tudi za druge organizacije oziroma agencije, ki so njihove legalne pravice, pač pa tudi kako se morejo teh najboljše poslužiti, kot tudi se morejo ogniti takozvanemu "red tape" izprševanju, ki je v zvezi z gotovimi agencijami, takozvanem G. I. zakon za zaščito došoljenih vojakov. Vprašanje je: Ali bodo določene vključevane v tem zakonu tudi dobročinko in dejavnosti so načina, da se zopet vživi v civilno življene?

V trenotku, ko imamo že nad dva milijona moških in žensk otiščenih iz vojaške službe, je nujno potrebno nuditi informacije o raznih posredovalnicah in organizacijah vzpostavljenih z namenom, da po magajo vračajočim se veterano pri njih problemih in iškanjem dela, itd. V ta namen je izdal Odbor za javne zadeve (Public Affairs Committee) v New Yorku poseben pamflet z naslovom, "Veteran's Guide". Ta knjižica dobro ilustrira in prednasa vse probleme, na katere bodo naleteli bivši veterani, moški in ženske, bodisi zdravi ali pošabiljeni, od prvega do dne odpusta naprej. Knjižica "VE TERA N'S GUIDE", ki jo je spisal Dallas Johnson, je ena od serije pamfletov, katere izdaja in zalaga Odbor za javne zadeve, ki je dobrodelna, izobraževalna ustanova, katere naslov je: Public Affairs Committee, 30 Rockefeller Plaza, New York, 20, N. Y. Knjižica dopoljuje prej izdano brošurico, "Facts and Tips for Service Men and Women."

(FLIS.)

ŠČUVANJE PROTI RUSOM NA KOROŠKEM

Celovec, 18. junija. ONA.

Kamorkoli se obrneš v Avstriji in britanski ali ameriški zoni okupacije, povsod pripoveduje strašne storije o tem, kako Rusi vladajo v zasedenem Dunaju. Toda vse zanesljive vesti, ki so na razpolago, vse kar pripovedujejo očividci, in vse, kar sem na licu mesta sam videl, potrjuje, da delujejo Rusi od vseh treh zaveznikov najbolj spretno in tudi najbolj uspešno v političnem in administrativnem pogledu — obenem pa tudi to, da propaganda dr. Goebbelsa še vedno deluje in ima še vedno mnogo vpliva na te ljudi v srednji Evropi.

Dejstvo je, da so Rusi demontirali in odvedli v Rusijo precej industrijskih strojev — tako na Dunaju, v Gradcu, Dunajskem Novem mestu in drugje. To je za Ruse najbolj hitre in najbolj uspešen način, da dobre nekaj reparacij, kajti znanu jim je da bodo medna-

rodna pogajanja glede reparacij dolga, težka in da se bodo šele začela. Nemci so jih bili napadli, pregazili so velik del njihove zemlje in kot prvi odveldi iz Rusije ogromen del ruskih industrijskih strojev. Jasno, da smatrajo Rusi zdaj, da so Nemci tepeni, da imajo pravico, uporabiti čim več nemškega orodja za obnovo svoje opustošene zemlje. Do zdaj še nisem našel nikjer nobenega angleškega ali ameriškega častnika, ki bi jim oporal na pravico.

Nacisti širijo govorice, da je bil del Dunaja razrušen, toda znanu je, da je bilo mesto v pojih le malo poškodovano. Tudi ameriški zračni napadi niso napravili mnogo škode — največji del porušenja je namreč zagrešila zadnja straža nacistične armade na svojem umiku.

Rusi pa so v administrativnem pogledu uspeli v mnogem.

RAZGLEDNIK

ODLOMKI IZ DOMAČEGA ČASOPISA

Newyorsk "Sun" pravi, da bombami ... Ko se pa spodobajo razmere med Zvezdijo in Ameriko in območjem vporabe plina, potem mi državami in Rusijo ostale postanemo naenkrat neodločni prijateljske "dokler Rusija ne bude skušala urediti pri našem lastnem način vladanja ...

"Washington Star" v Washingtonu, D. C., izjavlja, ali pa saj tako domneva, da je sedaj v naši deželi več jestvin, kakor jih je bilo v predvremenih dobi v nadalje najboljše, nako vsako ljudstvo samo določi kako vlado želi imeti in kako naj bude ta vlada urejena v socijalnem in ekonomičnem pogledu.

"The Herald" v Bostonu, Mass., pravi, da je popolnoma brezpremembro, je li Hitler še živ ali pa mrtev v kolikor pride varnost povejnega sveta v poštov. Njegov osebni vpliv je namreč odsel "rakom živ-zgat" in sistem, katerega je on ustanovil, je za vedno tako pokvarjen, da ga ne bode več mogoče popraviti ...

V "Washington Post" čitalno mnenje, da bodo sklepki konference v San Francisco delo ljudi, kateri so podvrgnjeni raznim zmotam, in da bodo delo konference nekakr kompromis med upanjem in dejstvji, oziroma kompromis med zadevami kakor je so in kakor je bi morale biti.

"The Globe" v Bostonu, Mass., piše: "Obljube, katere je lansko zimo objavila Londona vlada, katera je samoučnoma Grkova zatrla z početkom angleške vojske, — so jamčile pošteno pacifikacijo in menovane balkanske države. Vse one obljube so pa ostale neizpolnjene, in mesto teh obljub, vladajo na Grškem napadli, poučeni pretepi sežiganje kujig, vsestranske aretacije in zatiranje onih ljudi, katerih politični nazori se ne strinjajo z kraljevaško-vojaško kliko. Niti ena velesila ne bi smela nekaznovano postopati v kakih malih državah, kažek se ji poljubi, tudi akspada tako država v "okrožje koristil" take velevlasti. In to se ne nanaša na Grško, temveč tudi na Levant, Trst in Karibejsko morje" ...

"The Daily News" v New Yorku pozivlja predsednika Trumana naj ukaže vporabo strupenih plinov napram Japancev, ker to bode prikrajšalo vojno in tudi pomanjšalo število žrtev, in pristavlja: — "Ne vemo, čemo se tega (plina), oziroma vporabe istega, tako bramimo, kajti proti japonskim vojakom rabbimo ognjemete in beli fosfor, dočim napadamo japonska mesta z smrtonosnimi zažigalnimi

Angleški Molitveniki

V krasni vezavi, najfinješega izdelka.

"KEY OF HEAVEN"

v finem usnju \$1.75

Naročite pri:

SLOVENIC PUBL. CO.

216 West 18th Street

New York 11, N. Y.

Angleško-Slovenski BESEDNJAK

Izšel je novi angleško-slovenski besednjak, ki ga je sestavil

Dr. FRANK J. KERN

V njem so vse besede, ki jih potrebujemo v vsakdanjem življenju. — Knjiga je trdo vezana v platnu in ima 273 strani.

Cena je \$5.00

Naročite jo pri:

KNJIGARNI "GLASA NARODA"

216 W. 18th Street New York 11, N. Y.

Gospodarska bilanca

25-letne italijanske vladavine v Julijski Benečiji

(Po A. J. — "Slovenski List", Buenos Aires.)

Nadaljevanje . . .

ih in občekoristnih slovenskih denarnih zavodov na tržaškem ozemlju.

Tako je Italija učila v nekaj letih omo ponosno zadružno gospodarsko organizacijo jugoslovanskega življa, plod šestdesetletnega trdega in neštevilnega dela, ter spravilo slovensko ljudstvo novih pokrajin v popolno gospodarsko odvisnost jugoslovanskih zavodov, ki so bili še pred fašizmom in so ostali najnevarnejši eksponent boitalijančevalne politike uradne Italije. Neprečljiva je moralna škoda, ki jo je utrpelo slovensko ljudstvo z uničenjem njegovih zadrug: ekfektivna gmotna škoda pa gre v težke desetine milijonov.

Pokradli so nam 320 milijonov lir

V kratki dobi italijanske vladavine smo bili na Primorskem oškodovani s strani Italije in njenih zastopnikov za vso, ki se pri najmanjšem odnosa do nekaj odražajo v sledenih številkah: pri zamjenjavi denarja 78 milijonov lir, pri avstrijskem vojnem posojilju, pri vojaških nakaznicah 30 milijonov, pri požigih ob nastopu fašizmu in milijonov, pri vojni odškodnosti na Goriškem 100 milijonov, pri dobrodelnih ustanovah 10 milijonov, pri Jadranski baniki 30 milijonov, in pri zadružah 35 milijonov, — SKUPNA ŠKODA 320 MILIJONOV LIR. Tu ni všteta škoda za prezgodnino izsekavanje državnih in občinskih gozdov, za nepravilno izkorisčanje rudnika živega srebra v Idriji, svinčenega rudnika v Račju, prenovevnika v Karantu in v Rači, kakor tudi niso vštete vse one ogromne neprecenljive škode, ki jih je utrpela v Julijski Krajini naša industrija, trgovina in obrt zaradi političnega preganjanja njih lastnikov s strani Italij. oblasti, z namenom, da uničijo predvsem gospodarsko moč jugoslovanskega življa, zato da bi lažje zlomili njegov odpor. Tu ni vpoštevana škoda, ki jo je pod Italijo utrpelo jugoslovansko prebivalstvo Julijske Krajine.

Do vstopa Italije v sedanjovo vojno so bile ohranite le še Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica v Ajdovščini, v Cerknici, Posojilnica v Vipavi, pri Sv. Luciji, v Tolminu, v Kobaridu, v Boveu, Postojni, Trnovem, v Podgradu, v Jelšanah, v Lovskem, v Buzetu in Kopru ter nekaj manjših kmečkih posojilnic. Ali pod fašističnim nasiljem so padale tudi te zadruge druga za drugo. Nekateri so bile prisiljene da jih absorbirajo italijanski zavodi, druge so morale zopet same stopiti v likvidacijo in tretje so bile od prefektov kratkotratno razpuščene pod pretvezo, da ogražajo njih upravni odbori javni red in mir.

Do vstopa Italije v sedanjo

vojno so se bile ohranite le še

Tržaška posojilnica in hranilnica, Trgovska obratna zadružna v Trstu, Ljudska posojilnica v Gorici, Posojilnica

SERŽANT DIAVOLO

:: Spisal MARCEL PRIOLLET ::

Polkovnik de Royaljoie se je prepričal o vsem na lastne oči. Na koncu ali v avtomobilu si je ogledal njegovemu polku odmerjeno bojišče. Zanimal se je za vse podrobnosti. Vsako stražo je osebno pregledal in z vsemi vojaki je seznanil, kajti zavedal se je, da je njihovo življenje zdaj v njegovih rokah.

Njegova visoka, krepka postava, energičen obraz z modrimi očmi in gosto brado, njen glas in odmerjene kretnje so napravile globok vtis na vse, ki so simpatičnega polkovnika prvič videli.

Povsed je vzbujal zaupanje. Poznalo se mu je, da je pravi poveljnik, strog, toda pravilen.

A njegov način zanimati se za vsakega vojaka in vsako malenkost, je imponiral dečkom tujiske ledije, drznim dečkom, zbranim od vseh vetrov, hrabrim vojakom, pripravljenim na vsako junaštvo, samo če je znal poveljnik sprepariti z njimi lepo besedo in dati jim dober zgled.

Polkovnik de Royaljoie je s svojim štabom že dva dni pregledoval svoj polk in ko se je nekega večera ustavil pri oazi Nazi pri prednjih stražah, so mu sporočili, da bi rad govoril z njim seržant 4. stotnine I. bataljona.

Polkovnik je sprejel seržanta v šotoru, kamor se je bit zatekel k zasluzenemu počitku.

Predenj je stopil visok mož vitke postave, gladko obritega, zagorelega energičnega obraza. V uniformi barve khaki je imel podčastnik na prsih žolt in zelen trak vojaške kolajne. Stopil je pred polkovnikom in salutiral.

— Voljno! — je dejal polkovnik, ko si je bil ogledal to k arakteristično postavo.

Po tem je vprašal kratko:

— Kaj bi rad?

— Gospod polkovnik, drznam si prositi, da mi dovolite 14 dni dopusta, ker se moram vrneti v Francijo.

Prošnja je bila izgovorjena v eni sapi brez najmanjšega tujega naglasa.

Okrog polkovnika zbrani častniki so se presečeno spogledali.

Vsi so vedeli, da je predvečer odločilne ofenzive. Obetalet se je vroč dan. Dopusti so bili na povelje vrhovne komande ustavljeni. Vsak je moral ostati na svojem mestu.

Seržantova prošnja se je zdela predzrna. Tako je mislil tudi polkovnik, ki je naglo odgovoril:

— Dopust je zdaj izključen.

— Gospod polkovnik, dovoljujem si nujno prositi...

— Prosi svojega stotnika. Ne jaz, temveč on ti mora dokazati, da je tvoje mesto tu.

(15)

— Stotnik mi je odbil prošnjo.
— In misliš, da jo jaz uslušim?
— Da, gospod polkovnik.
— Čuj, dečko! — je dejal polkovnik de Royaljoie in stopil k seržantu. — Da nimaš kolajn, ki pričajo o tvoji hrabrosti, bi te kaznoval, ker si tako trinast.

— Gospod polkovnik, dopust mi je nujno potreben.

— Smrt v rodbini?

— Ne.

— Potem se pa kar poberi. Vrni se k svoji stotniji ... in potrdi se biti priti naslednjem napadu hraber, da pozabim na tvojo vsiljivost. Pozneje bomo videli, če zaslubiš dopust.

— Gospod polkovnik, dopust hočem nastopiti že danes ...

— Ah tak!

— In to naklonjenost si hočem zaslutiš takoj, gospod polkovnik.

— Kaj misliš s tem?

Polkovnik se je začel za zadivo zanimati. Častniki so bili ogorčeni, da je tako popustljiv, ugovarjati si pa niso upali.

Seržant je ta čas flegmatično utemeljeval svojo prošnjo:

— Gospod polkovnik, saj sam dobro veste, da je vrhovno poveljstvo le površno informirano o sovražnikovih namenih. Sovražnik zbrina in premešča svoje sile že več noči. Naši piloti ne morejo zvedeti, kaj se pripravlja. Naredimo pričakujemo na enem kraju, lahko nas pa presenetijo na drugem. Naš položaj je torej kočljiv. Poznam pa način, kako dobiti točne informacije o sovražniku.

— Način? Kakšen? Govori, seržant!

— Kaj ko bi si pomagali z ujetnikom? Zašiljali bi ga in zvedeli od njega marsikaj.

— Saj smo že poskusili. Cital sem že poročila naših patrulj. Vrnile so se praznih rok. In polkovnik je pripomnil otočno:

— Nekateri se pa niso več vrnili.

— Kaj ko bi poskusil jaz privesti vam ujetnika?

— Ti bi storil to?

— Da, gospod polkovnik.

— In misliš, da bi se ti posrečilo?

— Da, gospod polkovnik.

— A ... če ostaneš tam?

— Tega se ne bojim.

— Zelo domisljav si.

— Poskusite z menoj.

— A kaj zahtevaš za to to uslugo?

— Dopust, — je odgovoril seržant naglo.

... Dalje prihodnjie...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...